

Reşidüdin Vatvat. Hazret-i Ali'nin Yüz Sözü (Gül-i Sad Berg), Çeviren: Hocaşâde Abdülaziz Efendi, Hazırlayan: Âdem Ceyhan, İstanbul: Buhara Yayınları, 2008, s.192, ISBN: 978-9944-0136-2-8.

Abdullah ARI*

İslâm kültüründe Hazret-i Muhammed'den sonraki en büyük simalardan birisi de Hz. Ali'dir. Hz. Ali özellikle "Hz. Muhammed'den intikal eden İlâhî bilginin kanalı sayılması dolayısıyla pek çok tasavvuf ve tarikat erbabınca 'Şah-ı Evliya' kabul edilmiş; diğer taraftan katıldığı savaşlarda gösterdiği yiğitlikler itibariyle Müslüman halk ve asker arasında asırlar boyunca bir kahraman olarak tanınmış ve sevilmiş..."¹ tir.

İlim şehrinin kapısı da sayılan Hazret-i Ali'nin hitabeleri, mektupları, emirnameleri, sözleri ve şiirleri, yüzyıllar boyunca çeşitli şahsiyetler tarafından toplanarak kitaplaştırılmıştır. İşte bu şekilde kitaplaştırılan eserlerden birisi de günümüz Türkçesi ve orijinal metniyle yayımlandı: Âdem Ceyhan'ın "*Hazret-i Ali'nin Yüz Sözü Gül-i Sad-Berg*" adlı kitabı, 2008'de Buhara Yayınları'ndan çıktı. Yazar, Öncü Kitap'tan 2006 yılında yayımlanan "*Türk Edebiyatı'nda Hazreti Ali Vecizeleri*" isimli incelemesinde Hz. Ali'ye ait vecizelerin, Türk Edebiyatı üzerinde yüzyıllarca devam edegelen tesirlerini tespit edip ortaya koymuştu. Buradan öğrendiğimize göre, Hz. Ali'nin yüz sözünü ünlü

* Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Türk Edebiyatı Programı Yüksek Lisans öğrencisi.

¹ Âdem Ceyhan, *Türk Edebiyatı'nda Hazret-i Ali Vecizeleri*, Ankara 2006. s. 11.

âlim Câhız derlemiş; Reşîdüddîn Vatvat ise Farsça olarak tercüme ve şerh etmiş ve bu metin Sultan I. Ahmed'in isteği üzerine, meşhur şeyhülislâm ve tarihçi Hoca Sâdeddin Efendi'nin oğlu Abdülaziz Efendi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Ceyhan, kitabında işte bu eserin hem aslını, hem de günümüz Türkçesi'ne aktardığı metnini vermiştir.

Eserin “Azîz”in İzlerini Ararken...” isimli bölümü, önsöz niteliğindeki kısımdır. “Bir Bilim Adamının Hikâyesi” de denebilecek bu bölümde, bir akademisyenin meslek hayatının ilk yıllarından itibaren başından geçenler ve eserin telif macerası, ilgi çekici bir üslûpla anlatılmıştır. Genç akademisyenlere yön göstermesi açısından bu bölüm, oldukça dikkate değer... Bu bölümde Ceyhan, hocası Prof. Dr. Âmil Çelebioğlu'nun ilmî çalışma konusu seçimi hakkındaki sözlerini de nakletmektedir. Genç akademisyenlere yol gösterici olması dolayısıyla o sözleri aynen aktarıyoruz:

“Yapılacak her çalışma bir ihtiyaca cevap vermeli; bir boşluğu doldurmalı ve Türk kültürüne faydalı olmalı. Ayrıca seçeceğiniz konunun yayımlanabilecek vasıfta olmasına dikkat edin. Eğer böyle bir kültür içindeyseniz, mevzûnuzun insanlara iyiyi, doğruyu telkin etmek suretiyle manevî bir kazanç sağlayacak mahiyet taşımasını da istersiniz herhalde... Meselâ, ben doktora tezi konusu tesbit etmeden önce daima faydalı olabilecek bir eser üzerinde çalışmayı temenni ederdim. Samimi dileğimin sonucu olsa gerek: Halk arasında asırlar boyunca büyük rağbet gören ve yakın zamanlara kadar saygıyla okunan *Mubammediye* üzerinde çalıştım...”²

“Tek bir edebî şahsiyetle ilgili tez hazırlarsanız, çalışma sonucunda sadece o kişinin mütehasısı olursunuz... Ama daha şümûllü, daha geniş zaman dilimini kaplayan bir konuyu ele alırsanız, herhâlde ilim dalımızın bilinmeyen bir sahasını daha iyi tanı(t)ma, aydınlatma imkânı bulabilirsiniz.”³

Eserin “Babası Yolunda Bir Oğul: Abdülaziz Efendi” isimli kısmında Hoca Sâdeddin Efendi'nin oğlu Abdülaziz Efendi'nin hayatı hakkında olabildiğince detaylı bilgi verilmektedir. Bu bahsin devamında tarih ve biyografi yazarlarımızın onun hakkında yapmış oldukları değerlendirmeler de nakledilmiştir. Eserleri telif ve tercüme olarak iki başlık altında tanıtılmış; “Telif Eserleri”nin manzum kısmında “Azîz” mahlasını kullanan şairin şiirleri değerlendirilir ve örneklendirilir. Hocasâde'nin mensur eserleri olarak mektupları, İbn Nüceym tarafından yazılan *Eşbah ve'n-nezâ'ir* isimli eser hakkındaki bir şerh için yazdığı Arapça takriz, bir fetva reddiyesine reddiyesi sayılabilir. Abdülaziz Efendi'nin elde bulunan tercümeleri ise, saydığımız kısa metinlere göre daha hacimli ve önemlidir:

² “Hazret-i Ali'nin Yüz Sözü Gül-i Sad-Berg”, haz. Âdem Ceyhan, İstanbul 2008, s. 10.

³ Âdem Ceyhan, “Hazret-i Ali'nin Yüz Sözü Gül-i Sad-Berg”, İstanbul 2008, s. 10

*Ahlâk-ı Muhsinî Tercümesi: Ablâk-ı Sultan Ahmedî,
Miftâbu's-sa'âde fî kavâ'idî's-siyâde, Gül-i Sad-Berg.*

Naşır işte Farsça'dan yapılan bu tercümeleler, bilhassa *Gül-i Sad-berg* hakkında hayli araştırma ve emek mahsulü olduğu anlaşılan bilgiler vermekte; tanıttığı eserlerden nümune olarak bazı bölümler de nakletmektedir.

Eserin metin kısmında önce *Hazret-i Ali'nin Yüz Sözü* günümüz Türkçe-si'ne aktarılarak verilmiştir.(s. 93-137). Daha sonra eserin yazma nüshaları hakkında bilgi verilip metin tespitinde hangi yolun izlendiği anlatılmıştır. (s. 141-142). 143-189. sayfalarda ise aslî metin sunulmuştur. Metin tesis edilirken, tespit edilebilen üç nüshadan yararlanılmıştır. Bunlar Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih nr. 3467, Süleymaniye Kütüphanesi, Denizli, nr. 416/1 ve Süleymaniye Kütüphanesi, Mihrişah, nr. 202'dir.

şimdi birkaç örnek olması amacıyla *Gül-i Sad-Berg*'den seçtiğimiz bazı özdeyişleri aşağıya alıyoruz:

"İnsanlar uykuudadır, öldükleri zaman uyanırlar."(s. 102),

"Kendini bilen, Rabbini bilir." (s. 103),

"Kişi, dilinin altında gizlidir." (s. 104),

"Dili tatlı olanın dostu çok olur." (s. 104),

"Söyleyene bakma, söylenen söze bak!..."(s. 105),

"Sağlık ve selâmetten daha güzel elbise olmaz."(s. 113),

"Kişi, bilmediğine düşmandır."(s. 114),

"Gıybeti dinleyen, gıybet edenlerin biridir."(s. 118),

"Gönül, bir şeye zorlandığı zaman, körelir." (s. 125),

"Korkulacak şeylerin en korkuncu, kendini beğenmişliktir."(s. 131).

Sonuç olarak Âdem Ceyhan'ın *Hazret-i Ali'nin Yüz Sözü Gül-i Sad-Berg* isimli çalışması, Hz. Ali'nin vecizeleri hakkında araştırma yapacak olanların başvuracakları bir kaynak olma vasfı taşımaktadır. Eserin dikkate değer yönlereinden biri, genç araştırmacılara araştırma usulü, tarihî ve edebî bir şahsiyetin biyografisinin yazılışı ve metin neşri yönünden güzel bir örnek olmasıdır. Diđer bir yönü ise, metnin içerdđi bilgece düşünceler ve tavsiyelerdir. Temennimiz, daha önce Mehmed Ali Aynî'nin *Türk Ablâkçıları* arasında andığı ve *Ablâk-ı Muhsinî* tercümesini iktibaslarla tanıttığı Hocaźâde Abdülaziz Efendi'nin diğer tercümeleleri konusunda da ilmî çalışma ve yayınlar yapılması; bu değerli şahsiyetin edebiyat ve ilim tarihimizde hak ettiği yer almasıdır.

